

Дело C-261/20

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда****Дата на постъпване:**

15 юни 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Bundesgerichtshof (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

14 май 2020 г.

Подател на ревизионната жалба (наричан по-нататък „жалбоподател“):

Thelen Technopark Berlin GmbH

Ответник по ревизионната жалба (наричан по-нататък „ответник“):

MN

Предмет на главното производство

Съвместимост на национална правна разпоредба относно минималните хонорари на архитекти и инженери с норми от по-висок ранг на правото на Съюза, по-специално с Директивата за услугите; директен ефект на правото на Съюза между частноправни субекти

Предмет и правно основание на преюдициалния въпрос

Предмет и правно основание на преюдициалния въпрос

Тълкуване на правото на Съюза, член 267 ДФЕС, и по-специално

Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 година относно услугите на вътрешния пазар (ОВ L 376, 2006 г., стр. 36; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 58, стр. 50). (наричана по-нататък „Директивата за услугите“)

Преюдициални въпроси

- 1) Следва ли от правото на Съюза, и в частност от член 4, параграф 3 ДЕС, член 288, параграф 3 ДФЕС и член 260, параграф 1 ДФЕС, че в рамките на текущо съдебно производство между частноправни субекти разпоредбите на член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар пораждат директен ефект по такъв начин, че противоречащите на Директивата национални разпоредби на член 7 от германската Наредба за хонорарите на архитектите и инженерите (наричана по-нататък „Наредбата“), според които с някои изключения предвидените в Наредбата минимални ставки за дейности по проектиране и контрол на архитектите и инженерите са задължителни и споразумения за плащане на хонорар под минималните ставки в договори с архитекти и инженери са недействителни, вече не трябва да се прилагат?
- 2) Ако на първия въпрос бъде отговорено отрицателно:
 - а) Представлява ли определянето на задължителни минимални ставки от Федерална република Германия за дейности по проектиране и контрол от архитекти и инженери в член 7 от Наредбата нарушение на свободата на установяване по член 49 ДФЕС или на други общи принципи на правото на Съюза?
 - б) При утвърдителен отговор на въпрос 2 а): следва ли от едно такова нарушение, че в рамките на текущо съдебно производство между частноправни субекти националните разпоредби относно задължителни минимални ставки (тук: член 7 от Наредбата) вече не следва да се прилагат?

Цитирани разпоредби на правото на Съюза

Директива за услугите, в частност член 15, параграф 1, член 15, параграф 2, буква ж) и член 15, параграф 3

Член 49 ДФЕС (свобода на установяване)

Цитирани национални разпоредби

Bürgerliches Gesetzbuch (Граждански кодекс, наричан по-нататък „BGB“)

Gesetz zur Regelung von Ingenieur- und Architektenleistungen (Закон за регулиране на дейността на инженери и архитекти) в редакцията му от 12 ноември 1984 г. (BGBl. I S. 1337)

Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure) (Наредба за хонорарите на

архитектите и инженерите в редакцията ѝ от 10 юли 2013 г. (BGBl. I S. 2276) (наричана по-нататък: „Наредбата“)

Кратко представяне на фактическите обстоятелства и на производството

- 1 На 2 юни 2016 г. страните сключват договор за инженерни дейности, с който жалбоподателят, собственик на инженерно бюро, се задължава да изпълнява дейности на строителен обект в Берлин. За изпълнението на тези дейности, за които се прилага Наредбата, е договорен хонорар с фиксиран размер.
- 2 През юли 2017 г., след като прекратява договора за инженерни дейности, жалбоподателят калкулира извършените от него дейности въз основа на минималните ставки в съответствие с Наредбата. Полученият по този начин хонорар е значително по-висок от предвидената в договора фиксирана сума. Ответникът не заплаща изцяло фактурирания хонорар. Жалбоподателят подава иск и претендира неизплатените суми заедно с лихвите и разноските за наемане на адвокат, направени преди да бъде сезиран съд.
- 3 Областният съд и въззивната инстанция отсъждат в полза на жалбоподателя. С допуснатата от въззивната инстанция ревизионна жалба ответникът продължава да поддържа искането си искът да се отхвърли изцяло.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 4 Дали ревизионната жалба на ответника ще бъде уважена, зависи от решението на Съда на Европейския съюз (наричан по-нататък: Съдът) относно тълкуването на договорите.

По първия преюдициален въпрос

- 5 Правният спор зависи от това дали от тълкуването на правото на Съюза, по-точно от член 4, параграф 3 ДЕС, член 288, параграф 3 ДФЕС и член 260, параграф 1 ДФЕС следва, че в рамките на текущо съдебно производство между частноправни субекти член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите поражда директен ефект, така че съдържащите се в Наредбата национални разпоредби, които са в противоречие с посочената директива, да не следва вече да се прилагат спрямо договора между страните.
- 6 Ако въпросните национални разпоредби бъдат приложени, минималните ставки в Наредбата са принципно задължителни за инженерните дейности и споразумение между страните за плащане на хонорар с фиксиран размер под минималните ставки в договорите с инженери е недействително. Следователно въз основа на минималните ставки в Наредбата

жалбоподателят би имал право на плащане в претендиращия размер. В този случай ревизионната жалба на ответника не би била уважена.

- 7 С решение от 4 юли 2019 г. по дело C- 377/17, Комисия/Германия, EU:C:2019:562, Съдът е постановил, че като е запазила задължителни хонорари за проектантските дейности на архитекти и инженери, Германия не е изпълнила задълженията си по член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите.
- 8 В съответствие с това решение, в рамките на производство по преюдициално запитване на основание член 267 ДФЕС, Съдът е постановил още, че член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите следва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална разпоредба, която забранява в договори с архитекти или инженери да се договарят хонорари под минималните ставки в Наредбата (определение от 6 февруари 2020 г., *hareg dresden*, C-137/18, , непубликувано, EU:C:2020:84).
- 9 Ако се вземе предвид посоченото по горе решение на Съда от 4 юли 2019 г. по дело C-377/17, член 7 от Наредбата (вж. първия преюдициален въпрос) не може да се тълкува в съответствие с Директивата в смисъл, че минималните ставки в Наредбата принципно вече не са задължителни в отношенията между частноправни субекти и затова допускат хонорар, договорен под минималните ставки. С оглед на законната правна база на Наредбата, нейния смисъл и цел и явната воля на законодателя и органа, издал Наредбата, тълкуване в съответствие с Директивата в настоящия случай би било тълкуване *contra legem* на националното право, и следователно не може да се вземе предвид.
- 10 Ето защо решението по ревизионната жалба зависи по същество от отговора на първия преюдициален въпрос (вж. по-горе). Този въпрос е релевантен за решението. Ако получи утвърдителен отговор, ревизионната жалба на ответника би била уважена. Това е така, тъй като съществуващата според националното право претенция за хонорар на жалбоподателя въз основа на минималните ставки в Наредбата, която надхвърля договорения хонорар с фиксиран размер, не би била основателна, ако вследствие от член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите член 7 от Наредбата не бъде приложен.
- 11 Досега в посочените по-горе решения Съдът не е дал отговор на този въпрос, а изрично го е оставил отворен. Въпросът е спорен в съдебната практика и в литературата, така че правилното прилагане на правото на Съюза също не е априори еднозначно („*acte claire*“) или изяснено в съдебната практика („*acte éclairé*“) до такава степен, че да не остават разумни съмнения.
- 12 Съдебният състав е склонен да приеме становището, че в текущо съдебно производство между частноправни субекти минималните ставки на Наредбата продължават да бъдат валидни, докато националният законодател

или органът, който издава Наредбата, не отменят задължителната ценова рамка.

- 13 Все пак Съдът е постановил, че член 15 от Директивата за услугите следва да се прилага и за чисто национални случаи, както е в настоящия спор (решение на Съда от 4 юли 2019 г., Комисия/Германия, C-377/17, EU:C:2019:562, и решение от 30 януари 2018 г., X и Visser, C-360/15 и C-31/16, EU:C:2018:44).
- 14 Освен това според постоянната съдебна практика на Съда в някои случаи частноправният субект може да се позове пряко на дадена директива спрямо държавата членка, ако тя не е транспонирала директивата в срок или в достатъчна степен в националното право и като съдържание разпоредбата от директивата изглежда безусловна и достатъчно точна. Тези предпоставки са изпълнени с оглед на член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите.
- 15 От една страна, в посоченото по-горе решение на Съда от 4 юли 2019 г. по дело C-377/17 е установено, че Федерална република Германия не е транспонирала правилно предвиденото в тази разпоредба относно минималните и максималните цени в срока по член 44, параграф 1 от Директивата за услугите — 28 декември 2009 г. От друга страна, както Съдът на Европейския съюз вече е постановил, по съдържание разпоредбата изглежда безусловна и достатъчно точна.

В тази връзка член 15 от Директивата за услугите има директен ефект, доколкото в параграф 1, второ изречение възлага на държавите членки безусловно и достатъчно точно задължение да адаптират своите закони, подзаконови и административни разпоредби, така че да станат съвместими с условията, посочени в параграф 3 от него.

- 16 Съдебният състав обаче смята, че тези принципи не водят дотам член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите да обосновава неприлагане на националните правила за задължителни минимални ставки съгласно член 7 от Наредбата и в рамките на текущо съдебно производство единствено между частноправни субекти.
- 17 Според постоянната практика на Съда дадена директива не може по принцип сама по себе си да поражда задължения за частноправен субект и позоваването на самата директива не е възможно в спор с частноправен субект. Да се разшири възможността за позоваване на директиви, които не са транспонирани, до отношенията между частноправните субекти, би означавало да се признае на Европейския съюз правомощието да приема с директен ефект задължения в тежест на частноправните субекти, въпреки че той разполага с такава компетентност само когато е оправомощен да приема регламенти. Следователно директивата принципно не може да бъде посочвана в спор между частноправни субекти, за да се изключи

прилагането на разпоредба на дадена държава членка, която противоречи на директивата (вж. по-специално решение на Съда от 22 януари 2019 г., Cresco Investigation, C-193/17, , EU:C:2019:43).

- 18 Съдебният състав смята, че според посочената съдебна практика директният ефект на член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите отпада в рамките на текущо съдебно производство между частноправни субекти, така че в тази връзка разпоредбата не се прилага с предимство пред националните норми относно задължителните минимални ставки по член 7 от Наредбата.
- 19 Вярно е, че член 15 от Директивата за услугите не обосновава задължения за частноправен субект. Но ако се приеме, че тази разпоредба има директен ефект в рамките на текущо съдебно производство между частноправни субекти, това би означавало архитектът или инженерът да имат право само на договореното с възложителя по-ниско възнаграждение и следователно да им бъде отнето приетото в националното законодателство право на хонорар според минималните ставки в Наредбата. По този начин на частноправния субект се отнема субективно право, предвидено в националното законодателство.
- 20 Съдебният състав счита, че доколкото в досегашната си практика Съдът по изключение — когато тълкуването в съответствие с директивата не е било възможно — е потвърдил неприлагане между частноправни субекти на национални норми, противоречащи на правото на Съюза, това не засяга настоящия спор. Ставало е въпрос за специфични обстоятелства, които не са сравними с настоящия случай (вж. по-специално решение на Съда от 7 август 2018 г., Smith, C-122/17, , EU:C:2018:631).

По втория преюдициален въпрос

- 21 Ако на първия преюдициален въпрос се отговори отрицателно, решението на правния спор зависи от отговорите на посочените по-горе преюдициални въпроси 2 а) и 2 б). Тези въпроси стават релевантни, ако неприлагането на националните разпоредби относно задължителни минимални ставки по член 7 от Наредбата вече не следва от прякото прилагане на член 15, параграф 1, параграф 2, буква ж) и параграф 3 от Директивата за услугите.
- 22 Това е така, тъй като ревизионната жалба на ответника би била уважена и тогава, когато неприлагането на съответните национални разпоредби в текущо съдебно производство между частноправни субекти може да се изведе от нарушение на свободата на установяване по член 49 ДФЕС или на други общи принципи от правото на Съюза.
- 23 В посоченото по-горе решение от 4 юли 2019 г. по дело C-377/17 Съдът не е отговорил изрично дали разпоредбата за задължителни минимални ставки за проектни дейности на архитекти и инженери противоречи на свободата на

установяване. Според практиката на Съда нарушаването на свободата на установяване или на други общи принципи от правото на Съюза принципно може да доведе до възможност частноправен субект да се позове на противоречието на национални разпоредби с правото на Съюза в текущо съдебно производство срещу друг частноправен субект. Поради това е възможно при нарушение на първичното право национална правна уредба да остане без приложение и когато става въпрос за спор между частноправни субекти.

- 24 Според съдебния състав такова нарушение на свободата на установяване не може да се изключи, макар да е спорно дали тази свобода намира приложение. Това е така, тъй като Наредбата, в приложимата ѝ към правния спор редакция, се прилага само на национално ниво. Приложното поле на Наредбата изрично се определя в смисъл, че тя урежда единствено изчисляването на възнагражденията за базовите услуги на архитекти и инженери със седалище в страната, ако въпросните базови услуги са включени в Наредбата и се изпълняват от територията на страната.
- 25 В настоящия случай може да е релевантно доколко целта на свободата на установяване изисква в правоотношенията между частноправни субекти националните разпоредби за задължителни минимални ставки в Наредбата да не се прилагат спрямо договори като настоящия.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ